

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет імені Михайла Драгоманова

**ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНИЙ ВИМІР
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
МИСТЕЦЬКОГО ПРОФІЛЮ**

Колективна монографія

І частина

Київ
Вид-во “Світ знань”
2023

УДК 378.091.3:37.011.3-051]:7

Т 65

*Рекомендовано до друку Вченою радою факультету мистецтв
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(протокол № 1 від 26 вересня 2022 р.)*

Рецензенти:

В. М. Лабунець, доктор пед. наук, професор, декан педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

Д. Г. Юник, доктор пед. наук, професор кафедри теорії та історії музичного виконавства Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського;

Е. М. Кучменко, доктор історичних наук, професор Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Автори: *Т. Бондар, А. Бохолдін, С. Горбенко, Н. Голубицька, І. Гожельник, О. Гусаченко, Ж. Дьоміна, Т. Жигінас, А. Козир, О. Кузнецова, О. Кузнецова, Л. Ліхницька, С. Миколінська, Т. Олефіренко, В. Петренко, О. Тимошенко, М. Ткач, В. Федоришин, І. Хомич, К. Чеченя, О. Щолокова, Т. Яценко.*

Т 65 Трансдисциплінарний вимір підготовки фахівців мистецького профілю : колективна монографія. Ч. 1 / Т. Бондар та ін. ; за заг. ред. А. Козир. – Київ : Вид-во “Світ знань”, 2023. – 364 с.

ISBN 978-966-7742-26-3

У монографії представлений трансдисциплінарний вимір підготовки фахівців мистецького спрямування. Висвітлюються сучасні підходи до викладання навчальних дисциплін у закладах вищої мистецької освіти: інтеграція, етнокультурна забезпеченість, міждисциплінарні зв'язки, тощо. Визначено основні напрямки мистецької освіти, що актуалізує завдання комплексного обґрунтування і створення освітньо-наукових моделей та програм навчального процесу. Монографія призначена для науково-педагогічних працівників, аспірантів, магістрантів і студентів вищих навчальних закладів мистецької освіти, вчителів музичного мистецтва, музичних педагогів.

ISBN 978-966-7742-26-3

УДК 378.091.3:37.011.3-051]:7

© Колектив акторів, 2023
© Вид-во “Світ знань”, 2023

успішної орієнтації у швидкоплинних соціальних умовах. Майбутнє мистецької освіти пов'язане саме із синтезом різних навчальних предметів, взаємозв'язком і взаємопроникненням усіх фахових дисциплін, включенням усіх рецепторів, відповідальних за сприймання інформації.

Перелік використаних джерел

1. Балл Г. О. (2007). Орієнтири сучасного гуманізму (в суспільній, освітній, психологічній сферах). Київ : Центр учбової літератури.
2. Бех І. Д. (2014). Гуманістична модель виховання в межах теоретичного дискурсу. *Педагогіка і психологія*. 3 (840), 46-54.
3. Зязюн І. А. (2012). Немає педагогіки без педагога. *Рідна школа*. 4-5, 19-23.
4. Равен Дж. (2013). Компетентность в современном обществе. Выявление, развитие и реализация. Перевод с англ. Москва : Академический проект.
5. Маслоу А. Г. (2011). Мотивация и личность. СПб : Питер.
6. Філіпчук Г. Г. (2013). Національна освіта: особистість і суспільство. Збірник наукових праць. Чернівці : Зелена Буковина.
7. Лозко Г. С. (2011). Українське народознавство. Харків : Основа.
8. Гончаренко С. У. (2011). Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене й виправлене. Рівне : Волинські обереги.
9. Фіцула М. М. (2005). Педагогіка. Навчальний посібник. Видання друге, виправлене, доповнене. Київ : Академвидав.

Тетяна Жигінас

ДО ПИТАННЯ ВПЛИВУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК ОСВІТИ В УКРАЇНІ. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВОКАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

У сучасному вимірі трансформаційних процесів освіти в Україні слід виділити період освітніх реформ, випробувань пандемії та більш жорстких неочікуваних та трагічних подій –

війни в Україні, що вносили, та продовжують вносити певні корективи у освітній процес нашої країни. Як зазначив міністр освіти і науки Сергій Шкарлет: “Наперекір складній ситуації в Україні, наше головне завдання – продовжувати освітній процес. Також важливо реформувати систему освіти відповідно до нових викликів.

Даним стратегічним документом було визначено основні пріоритети системи вищої освіти на сучасному етапі розвитку суспільства та економіки країни, а також головні характеристики, що будуть сформовані до 2032 року [22]. Дану стратегію розвитку освіти було ухвалено 23 лютого 2022 року (за день до повномасштабної війни проти України). І далі вказується, що: “з урахуванням теперішньої ситуації (війни), завдання та заходи з реалізації потребуватимуть коригування, проте стратегічні цілі та ключові завдання залишаються незмінними”.

Натомість, істотні зміни в системі освіти в Україні коректуються відповідно фундаментальних змін у світі та стосуються задоволення потреб особистості й суспільства, в цілому, відбуваючись у потоці основних сучасних тенденцій світового розвитку, де глобалізація виступає як неспинний процес, і окреме явище, впливаючи на різноманітні сфери та базується на теорії самоорганізації (згідно законам синергетики) і включає такі процеси, як відкритість та емерджентність (раптовість, неочікувана поява нового), тощо. Незворотність такого процесу закладає основу нового бачення Світу та освітнього процесу, зокрема.

Вищезазначене призводить до нагальної необхідності фахової підготовки наших студентів здатних приймати новітні виклики, планувати і здійснювати завдання, які висувуються в умовах, що швидко змінюються, це: перехід до постіндустріального, інформаційного суспільства основаного на знаннях, яке передбачає значне розширення масштабів міжкультурної взаємодії, у зв'язку з чим, особливу значимість набувають фактори комунікабельності, толерантності та ін.; прагнення широких кіл до здобуття вищої освіти; вирішення глобальних проблем, завдяки співробітництву в рамках міжнародного співтовариства; новітнього мислення молодого покоління, адже тенденції демократизації, розширення

спектру можливостей соціально-політичного вибору викликають необхідність підвищення рівня готовності громадян до усвідомленого, зрілого, прогресивного вибору та ефективного поступу. Цілком зрозумілим виступає така тенденція, що за динамічних умов розвитку різних соціальних та виробничих сфер зростає і конкуренція, тобто, починають проявлятися стійкі тенденції до значного скорочення сфери некваліфікованої й малокваліфікованої праці, через внутрішню потребу досягти чинного місця у соціумі, відбуваються глибокі структурні зміни в сфері зайнятості, що визначають постійну увагу до підвищення якості фахової підготовки та професійної кваліфікації спеціалістів.

Сучасний світ очікує висококласних спеціалістів у педагогічній сфері, вчителів новітнього формату, адже саме педагоги закладають той знаннєвий “капітал”, що буде засвоєним, використаним та передаватиметься від попередників наступним поколінням. А в працях сучасних філософів, економістів та педагогів наголошується, що найбільш суттєвою характеристикою сучасного світу, яка визначає його картину, рух гігантських потоків капіталів, товарів, а також людей, які будуть посилювати обмін інформацією є його невідпинна глобалізація. А для узагальнення цих процесів, на сьогодні, прийнято застосовувати поняття “глобалізація” яке науково-сповнене різним змістом. Слід уточнити, які саме новітні умови та процеси активно впливають на процес реформування освіти в Україні.

Вважається, що перше визначення глобалізації, поза межами економіки, належить (1983–1985 рр.) американсько-британському соціологу Рональду Робертсону, що у праці “Глобалізація: соціальна теорія і глобальна культура” (1992 р.) охарактеризував це явище, як “ущільнення світу й інтенсифікацію його усвідомлення, як єдиного цілого” [23, 8]. Слід зазначити, що згідно авторському баченню світ розглядається як єдине ціле, поза традиційними відмінностями між глобальним і локальним, між універсальним і особливим. Значну увагу автор приділив культурі і формуванню глобальної свідомості, єдиної світової спільноти. На противагу теорії світової спільноти (за Р. Робертсоном), глобалізація не створює єдиної культури, у якій усі мають однакові вірування і

цінності. Вона створює певну спільну арену дій на якій і розгортається акт свідомого самовияву завдяки реалізації власних цілей у порівнянні зреалізованих ідей та їх прогресивному розмаїтті, для оцінювання яких застосовуються спільні стандарти (критерії для оцінювання).

Найбільш відомі підходи до розкриття сутності глобалізації містяться в працях Е. Гідденса, Г. Герборна, які висловлюють відмінні та, часто, дуже пролежні погляди на феномен глобалізації, від чого актуальність питання не знижується, а набирає нових обертів. На сьогодні, переважно, використовується універсальне визначення глобалізації, що тлумачиться як “комплексне явище, яке включає низку процесів, що відбуваються водночас і має кілька “вимірів”, найбільш помітними і важливими серед яких є глобалізація ринку, виробництва та інформації” [10, 118].

Вплив глобалізації на розвиток освіти досліджується зарубіжними та вітчизняними вченими (П. Альтбах, В. Андрущенко, Д. Балан, Д. Бок, О. Верденхоф, Е. Захарова, Д. Ільницький, М. Кіннел, П. Кларк, Д. Салмі, В. Кремень, А. Сбруєва, Н. Скотна, У. Фелт, К. Ясперс та ін.). Глобалізація – це процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації. Основними наслідками цього процесу є розподіл праці, міграція капіталу у масштабах усієї планети, людських та виробничих ресурсів, стандартизація законодавства, економічних та технічних процесів, а також зближення культур різних країн. Це об’єктивний процес, який носить системний характер, тобто охоплює всі сфери життя суспільства. В результаті глобалізації світ стає більш зв’язаним і взаємозалежним від його суб’єктів.

За визначенням Стенфордської енциклопедії філософії [29], глобалізація є процесом (чи набором процесів) розширення, інтенсифікації, прискорення і зростання впливу взаємозв’язків в межах усього світу.

Австралійський філософ освіти С. Канінгхем, під поняттям глобалізація об’єднує цілий ряд споріднених понять: “інтернаціоналізація виробництва, торгівлі та фінансів, розвиток мультинаціональних корпорацій, дерегуляція фінансових ринків; міжнародна мобільність людей, розвиток діаспорних та

іммігрантських громад та зростаюча мультинаціональність суспільства у розвинених країнах; міжнародні комунікаційні потоки, що здійснюються за допомогою телекомунікаційних медіатехнологій та забезпечують транснаціональне поширення культурних послуг, образів, предметів масового споживання; глобальна циркуляція ідей і понять, експорт “культурно-імперіалістичних” західних цінностей, духу демократії, екологічної свідомості; розвиток міжнародних організацій; зростаюче значення міжнародних правових норм для визначення національних законодавств у всіх зазначених сферах” [16, 7-8].

З погляду педагогічної компаративістики вчені виділяють три головні аспекти впливу глобалізації на розвиток освітніх процесів: політичний, економічний та культурний. Педагогічна компаративістика, на сьогодні, враховуючи непередбачуваність ситуації в Україні, до прикладу, рекомендує продовжувати розвивати віртуальну платформу для обміну знаннями і досвідом (міжкафедральним, міжуніверситетським тощо), зокрема долучати педагогічний склад українських освітян до участі у щорічній міжнародній конференції “Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта”, знаходитись у стані плідного діалогу з метою підвищення якості національних систем освіти, удосконалювати форми роботи в нових умовах (пандемії COVID-19, війни) використовуючи світові інноваційні технології поширення знань і досвіду, долучатися до мережі освітян-новаторів з метою збагачення перспективними ідеями.

Політичний аспект впливу глобалізації на розвиток освіти є генералізуючим, адже має ідеологічний вимір та визначається ідеями неолібералізму на освітню політику значної сукупності держав: небезпека втрати суверенітету національної держави та повноти її повноважень у сфері соціальної політики в цілому та в освіті; поширення в освіті ринкових механізмів конкуренції; поширення положень неінституціональної теорії соціального вибору на сферу освіти (вибір форм освіти як один з видів вигідного обміну); поширення на освіту ідей методологічного індивідуалізму: людина як вільний, раціональний, автономний, самозацікавлений (зацікавлений у максимізації власного блага) та

ін.; розвиток “нового менеджеризму”, тобто поширення принципів та механізмів менеджменту, характерного для сфери приватного бізнесу, на соціальну сферу, зокрема, й на сферу освіти.

Як зазначається у дослідженні А. Сбруєвої [24, 6-13] “поняття рівність, справедливість, солідарність, що становлять основні цінності демократичного суспільства, розглядаються на економічному, а не на політичному рівні. Людина є передусім споживачем, а не громадянином; децентралізація управління освітньою системою: передача владних повноважень та відповідальності з центру у регіони, з регіонів на місця. Заохочення державно-приватного партнерства в освіті як чинника розвитку соціального капіталу; “культурна реконструкція”, “маркетизація суспільної свідомості”, формування “підприємницького суспільства”, засобами чого є, зокрема, перетворення шкіл на конкуруючі між собою інституції малого бізнесу та запровадження “курукулуму конкуренції та підприємництва”.

Окрім того, дослідниця вказує на головні інструменти неоліберальної стратегії та вплив міжнародних організацій на освітню політику [24], зокрема, Світового банку та Міжнародного валютного фонду (головними рекомендаціями Банку своїм клієнтам стали: “1) запровадження або підвищення платні за навчання. Така рекомендація PSD стосується, передусім вищої освіти, однак і для інших її етапів платними повинні стати послуги (підручники, транспорт та ін.); 2) приватизація освітніх послуг. Тобто, вказується на роздержавлення сектору вищої освіти, перетворення ВНЗ з храмів науки на бізнесові структури, що зацікавлені, перш за все, в матеріальному виживанні, проте це і нові можливості для інтернаціоналізації освіти, для надання їй якостей гнучкості, наближення навчальних закладів світового рівня до нових контингентів студентів. Угодою регламентовані чотири форми навчання, в рамках яких може розвиватися інтернаціональна або транснаціональна освіта: 1) дистанційне навчання за умови, що навчальні програми, отримувані кваліфікації, ступені, дипломи надає заклад іншої країни; 2) навчання студентів (учнів) за кордоном; 3) комерційна присутність на освітньому ринку однієї країни навчальних закладів з іншої; 4) комерційна присутність на

освітньому ринку однієї країни викладачів з іншої. Найбільш активно міжнародна торгівля розвивається у сфері вищої освіти. Всього ж GATS передбачає комерційну діяльність у п'яти сферах: початкова, середня, вища освіта, освіта дорослих, інші освітні послуги. Освіта є дуже привабливою сферою для міжнародної торгівлі” [24, 11].

Таким явищем, коли освіта та торгівля ототожнюються, стали певні інституції, що діють на основі франшизних угод; філії іноземних навчальних закладів (так звані офшорні кампуси); міжнародні навчальні заклади, що потужно рекламуються але не мають акредитації в будь-якій країні; корпоративні навчальні заклади які не належать до жодної національної освітньої системи; віртуальні університети міжнародного рівня (дистанційні) що також не мають акредитації жодної національної освітньої системи, а така значна кількість неякісних освітніх пропозицій дискредитує ідею транснаціональної освіти, тож дана проблема є чи не найактуальнішою на сьогодні. Одним із дієвих інструментів боротьби з таким негативним явищем як освітнє шахрайство повинні виступати розгалужена система акредитаційних центрів підпорядкована єдиному стандарту та входження до єдиної бази, єдиного світового освітнього реєстру, що засвідчить рівень викладання та право надання якісних освітніх послуг тощо.

Теоретики культурної глобалізації (Р. Робертсон, М. Уотерс, та ін.) наголошують на думці, що глобалізація є багатовимірним процесом, “в якому одночасно відбуваються і гомогенізація і гетерогенізація культурних просторів, і глобалізація і локалізація, що утворює разом, за визначенням Р. Робертсона, глокалізацію. Деякі науковці розглядають глобалізацію як процес стягування, зіткнення локальних культур, які повинні отримати нове визначення. Цю думку підтримують вітчизняні дослідники, зокрема Т. Шмельова наголошує на необхідності, перш за все освіти, у забезпеченні культурної самобутності різних соціальних спільнот, адже “індивід, який здобуває освіту, “вбудовується” в певну культуру, опановує її цінності й норми, зразки й стереотипи поведінки; специфічні для даної культури форми інноваційної діяльності; прийоми творчості й репродукування. Освіта “робить”

індивіда продуктом певної культури, а він стає суб'єктом її відтворення" [33, 201]. Також, дослідниця покладається на авторитетну думку Н. Андрійчук, що "освіта, таким чином, виступає транслятором найбільш значущих й історично стійких норм і цінностей, ментальності, культурних універсалій і констант, соціокультурної відмінності в цілому; вона "працює" на підтримку культурного розмаїття соціуму" [5; 33, 202].

В епоху культурної глобалізації освіта стоїть перед необхідністю розв'язання складного комплексу культурно-етичних проблем, що мають характер протиріч, вихід з яких можливий лише у напрямку пошуку компромісів (за А. Сбруєвою) це шлях "збереження своєї ідентичності, сталих та звичних норм життя, відмова поєднати традиційну культуру з тим, що називається модернізмом, жорстка конкуренція, без урахування ідеї рівних (для однаково здібних людей) можливостей". Ми завдячуємо вітчизняній дослідниці, яка робить певні висновки щодо сутності глобалізації вищої освіти, та вбачає у ній "перетворення ВНЗ на невід'ємну складову глобальних економічних ринкових відносин, на учасника глобальної конкурентної боротьби за кращі умови існування і виживання з усіма наслідками як для університетів як провайдерів освітніх послуг, так і студентів як споживачів освітніх послуг" [25, 22-25].

На сьогодні, до глобально-позитивних рис глобалізаційного процесу відносять розподіл праці, спеціалізацію, підвищення рівня виробництва, велику доступність товарів, послуг, до негативних: майнове розмежування між бідними та багатими; широке домінування так званих стандартів масової культури; нівелювання культурної ідентичності народів різних країн, проте ми не обираємо нові умови та виклики, а намагаємось дотримуватись стратегії розвитку України в умовах глобалізації, максимально використати надані нам шанси займати гідне місце на новому етапі розвитку цивілізації, спираючись на науку, освіту та інноваційні технології, адже значне прискорення процесів глобалізації в економіці та політиці висувають нові вимоги до структури та якості освіти.

Слід зазначити, що проблеми впливу глобалізації на освітню систему України достатньо глибоко опрацьовані українськими

вченими, серед них необхідно виділити праці В. Андрущенка, В. Бобрицької, І. Іванюк, В. Кременя, М. Михальченка, Є. Суліми та ін. Вітчизняні вчені підтримують світову наукову думку, щодо складності термінологічного обґрунтування поняття “глобалізація”, яке є доволі неоднозначним, проте більшість трактувань цього поняття, дозволяє виокремити два основні спрямування: глобалізація – об’єктивний і незворотній процес планетарного масштабу, що характеризується зближенням народів, націй, спільнот, культур, мобільністю робочої сили, спрощенням потоків інформації, товарів і послуг, спрямований на об’єднання людей для вирішення гострих проблем людства; глобалізація – процес ініційований окремими світовими країнами-лідерами з метою завоювання домінуючих позицій в світі (характеризується нав’язуванням невеликим та економічно малопотужним країнам цінностей для них невластивих і неприйнятих з позицій їх самостійного існування чи історико-культурного розвитку тощо). Під впливом таких процесів, з одного боку, закладається новітній світовий порядок для підтримання та допомоги тим світовим спільнотам які цього потребують, з іншого ж відбувається уніфікація того ментального та особливо-ціннісного, що притаманне різним культурно-етнічним групам, для “зручності” світового співіснування.

На думку О. Мороза саме освітні системи, зокрема, система освіти України повинна “пристосуватись до глобальних викликів і використати позитивні можливості цих викликів на свою користь, що залежить від багатьох факторів, а саме: історії освітньої системи, освітніх традицій, наукової школи, якості освіти, досконалості нормативно-правового регулювання, ефективності державного освітнього менеджменту, усталеності освітніх інституцій тощо” [21, 606].

В сучасних ЗВО України педагогічного спрямування фахової підготовки плекається нове покоління освітян, очікуваних сучасним суспільством, з закладеними стійкими особистісними позиціями громадянської єдності, індивідуально-неповторним іміджем (професійно проявляти себе), здатних до здійснення дій, які будуть характеризувати їх незалежними, мислячими,

визначених щодо особистісних цінностей, врахуванням національних інтересів (власних та геополітичних), тощо. Провідні вітчизняні науковці зазначають, що “сукупність людей вихованих в такому дусі, спільними зусиллями становитиме основу для подальшого розвитку громадянського суспільства та слугуватиме інтелектуальним “кадровим резервом” для керівництва державою, здійснення успішної її інтеграції до світового співтовариства. Глобалізація освіти, лібералізація освітнього простору покликана якраз актуалізувати роль громадянської та політичної освіти. Їх мета – сформуванню громадянську компетентність молоді, озброїти її запасом знань про навколишній світ, свої права та обов’язки, міжнародні відносини, національні інтереси країни та геополітичні наміри інших країн щодо неї” [21, 609].

На думку П. Скотта, глобалізація прямо стосується університетів, адже робить особливо актуальним завданням поширення національних культур, сприяє стандартизації навчання (під впливом сучасних інформаційних технологій і появи глобальних дослідницьких мереж), а також обмежує бюджетні можливості розвинених країн, від яких залежить більша частина фінансування університетської освіти [22, 3-4].

Вітчизняний науковець А. Сбруєва актуалізує важливі характеристики сучасного етапу розвитку постіндустріального суспільства (суспільства знань (від англ. Knowledge society), вказуючи на “чотири взаємопов’язані складові: 1) виробництво знань, яке здійснюється передусім шляхом наукових досліджень; 2) їх засвоєння в процесі освіти і професійної підготовки; 3) поширення знань за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій; 4) використання знань в інноваційних процесах” [24, 4].

Зазначені вище складові вкладаються у генеральні цілі університетів (узагальнено), як унікальних соціальних інститутів, діяльність яких співвідноситься до умов в яких відбувається їх функціонування, в тому числі й глобалізаційних тенденцій та реформ в освіті, які відповідають сучасним викликам, тому сама увага до проблем реформування системи вищої освіти в полі наукового розгляду всіх розвинених країн світу та України.

Тож, у світі, так і в Україні, глобалізація має неоднозначний вплив на освіту спричиняючи кардинальні зміни на ринку праці, які позначаються й на завданнях освітньої системи, щодо вчасного реагування на запити ринку та підготовки кваліфікованих кадрів згідно нових вимог; сприяє університетській автономії, децентралізації та приватизації освіти; спонукає уніфікувати освітньо-кваліфікаційні рівні в рамках Болонського процесу; вимагає напрацювання єдиних критеріїв для міжнародних оцінювань якості освіти тощо.

Навівши деякі аспекти викликів глобалізації освітній галузі, слід зазначити, що глобалізація несе в собі достатньо суттєву соціокультурну складову. Вона сприяє розвитку глобальної культури, в умовах якої “певні соціальні групи відчувають, що залишились за межами процесів культурної глобалізації. Вони переходять в опозицію до неї, приєднуючись до руху антиглобалістів і намагаючись повернутися до традиційних місцевих і національних цінностей” [9, 104].

Отже, до суттєвих глобалізаційних перетворень слід віднести обмін цінностями між різними народами, націями, освітніми школами та ін. Звернувшись до питання подальшого розвитку освіти в Україні провідні науковці (В. Андрущенко, Б. Гершунський, І. Зязюн, К. Корсак, В. Кремень, М. Лукашевич, В. Лутай, М. Михальченко, П. Таланчук, П. Щедровицький та ін.) виявляють сутність глобалізації, яка полягає в перетворенні людства в єдину структурно-функціональну систему, в якій країни, народи, що тривалий час перебували у своєму закритому територіальному, етнічному, соціальному або ідеологічному просторі, поступово стають частиною взаємозалежного і взаємообумовленого єдиного людського співтовариства, а реформації повинні бути підтримані науково, бути практично осмисленими, щодо глобалізаційних тенденцій, що стрімко ввійшли в наше буття й впливають на всі сфери життя. На думку В. Кременя, наука постає як сфера, що продукує нові знання, а освіта як сфера, що їх олюднює [18, 4-18].

Також до глобалізаційних тенденцій у вищій освіті слід віднести: міжнародну мобільність студентів; зміну характеру

викладання, навчання і освітніх програм; зростання значення забезпечення якості освіти, підзвітності й кваліфікаційних структур; зміна фінансування вищої освіти і посилення дискусії на тему “суспільне благо – особисте благо”; зростання кількості приватних вищих навчальних закладів, які пропонують свої послуги студентам, які не задовольняють вимогам державних навчальних закладів; розповсюдження інформаційних і комунікаційних технологій; тенденції пов’язані з демографічними змінами – контингент студентів стане більш різноманітним з більшою кількістю іноземних студентів, студентів старших вікових груп, з неповним навчальним днем; тенденції пов’язані з наслідками економічної кризи – вищі навчальні заклади стикаються з суттєвим зменшенням державного фінансування.

На думку сучасного дослідника М. Голованя, виділені тенденції світового розвитку визначають взаємопов’язані тенденції у сфері вищої освіти, до яких віднесено: підвищення освітнього рівня населення; інтернаціоналізацію вищої освіти; активний розвиток самоуправління ВНЗ, зокрема, їх автономію. Ці тенденції, у свою чергу, задають основні вектори державної політики у сфері вищої освіти: підвищення доступності освіти; забезпечення якості освіти; підвищення фінансової ефективності в секторі вищої освіти [6, 203-211]. Зазначимо, що на думку сучасної прогресивної громадськості та науковців, глобалізація в освіті веде до її інтернаціоналізації, стандартизації знань та формування єдиної системи загальнолюдських цінностей. Ми цілком свідомі, що глобалізація не оминає жодної людини, як представника різних соціальних сфер та форм продуктивної діяльності, тобто Землян – як нового єдиного співгромадянства, яке знаходиться на стадії переформатування, зокрема й у світовій свідомості сучасників [32].

Тож, у своїй сукупності політичний, економічний та культурний аспекти впливу глобалізації на розвиток освіти дозволяють говорити про виникнення явища глобалізації освіти, під яким дослідники розуміють певний “процес конвергенції принципів засад освітньої політики національних держав у цілому ряді параметрів, передусім таких, як цілі та стратегії

розвитку освіти, зміст освіти, способи та критерії оцінки ефективності освітніх систем тощо” [26, с. 136-137].

У співвідношенні до заявленої тематики останній період вирізняється значним зростанням кількості студентів, що здобувають професійну, зокрема, музично-педагогічну освіту в ЗВО України та різних країнах Європи, Світу, окрім того зростає частка іноземних студентів, що прагнуть до здобуття вищої освіти саме в українських ЗВО. Ця тенденція обумовлюється зростанням ролі глобальних інтеграційних процесів: науково-виробничого, гуманітарного, культурно-освітнього, інформаційно-технологічного, творчо-мистецького взаємообміну та співробітництва. На нашу думку, універсалізація сучасної системи освіти повинна бути спрямованою на створення кожній людині умов максимально сприятливих для самореалізації на засадах використання її природного потенціалу за власним вибором закладу освіти та країни. А в часи студентства, молоді, що здобуває вищу освіту слід закладати такий потяг, який плекає глибоку потребу до безперервного розвитку своїх здібностей та формує мобільність, самостійність тощо. Ми урахуємо, що вибір освітнього закладу для навчання має велике значення, адже “освітня географія” стала доступнішою та постійно розширюється. Тож, кожен абітурієнт має можливість до широкого вибору освітніх напрямів та спеціальностей для отримання якісної вищої освіти в Україні та світі. За цією умовою освіта виступає як передатний механізм соціалізації людини і встановлення соціальної і економічної динамічної рівноваги, в процесі якої відбувається тиражування і поширення способів життєдіяльності, що є новими з точки зору суспільства. А функція передачі і поширення способів життєдіяльності формуються, перш за все, наукою, яка орієнтує освіту до набуття статусу організаційно-економічного механізму для кількісного підвищення потреб, розкриття здібностей та їх активне застосування, накопичення додаткового людського капіталу. На думку наукової спільноти, наука виступає організаційно-економічним механізмом якісного підвищення і накопичення нового економічного капіталу. Тож, відправною точкою для набуття освітою глобального характеру, повинно стати

переконання про єдність людського виду та необхідність ліквідації певних негативних факторів (деструктивної, міжгрупової конкуренції, тощо). Така, в певній мірі ідеалізована (за Я. Гнітецьким) мета: поширення інституцій для навчання людей всіх прошарків; бажану зміну змісту й способу навчання; пропагування саморозвитку; мультикультурність – як можлива перспектива Спільного Світу. Освіта, використовуючи навчальну функцію, повинна проголошувати вищезазначені проблеми, знаходити шляхи вирішення, просвіщати суспільство, використовуючи позитивні глобалізаційні тенденції, чи ми усвідомлюємо суттєвий вплив глобалізаційності на нас, чи знаходимося на стадії очікування, глобалізація продовжує впливати на всі процеси життєдіяльності людини – як частки суспільства, з найчиннішим ресурсом – набутим “знаннєвим професійним капіталом”. На сучасному етапі освітні інституції у світі та в Україні знаходяться в умовах активного переструктурування, модернізації, згідно глобалізаційних викликів: адаптації сучасної освітньої моделі до інноваційної, яка (за Е. Тоффлером), “полягає у розвитку здібностей людини швидко й раціонально адаптуватися до мінливих умов. За його баченням, в умовах подальшого безперервного зростання факторів швидкоплинності, новизни та різноманіття людям, котрі житимуть в суперіндустріальному суспільстві, знадобляться нові вміння і навички: вміння вчитися, вміння спілкуватися і вміння вибирати” [31, 449].

У третьому тисячолітті Україна вступила в період постіндустріального (інформаційного) суспільства, в якому провідна роль належить гуманітарним знанням та гуманним цінностям, окрім того, важливого значення набувають здатність до саморозвитку й спілкування з іншими людьми, спроможність до трудової й соціальної мобільності в умовах, які динамічно змінюються тощо. Ключовим завданнями освіти у двадцять першому столітті є розвиток мислення, орієнтованого на майбутнє. Адже сучасний ринок праці вимагає від наших випускників глибоких теоретичних знань, здатності самостійно застосовувати їх у нестандартних, постійно змінюваних професійних ситуаціях, вони цілком усвідомлюють перехід від суспільства знань до

суспільства життєво та професійно компетентних громадян-фахівців.

Звертаючись до законодавчих документів, слід виокремити, що в Національній стратегії розвитку освіти в Україні (2013) зазначалось, що генералізуючими напрямками державної політики у сфері освіти повинні стати: оновлені згідно з вимогами часу нормативної бази системи освіти; модернізація структури, змісту та організації освіти на засадах компетентнісного підходу; створення та забезпечення можливостей для реалізації різноманітних освітніх моделей; створення навчальних закладів різних форм власності; забезпечення доступності та безперервності освіти протягом усього життя; побудова ефективної системи національного виховання, розвитку і соціалізації дітей та молоді; формування безпечного освітнього середовища, екологізації освіти; розвиток наукової та інноваційної діяльності в освіті; інформатиматизація освіти, вдосконалення бібліотечного та інформаційно-ресурсного забезпечення освіти і науки; забезпечення проведення національного моніторингу системи освіти; підвищення соціального статусу педагогічних та наукових працівників; створення сучасної матеріально-технічної бази системи освіти; перебудова навчально-виховного процесу на засадах розвивальної педагогіки, спрямованої на раннє виявлення та найбільш повне розкриття потенціалу (здібностей) у дітей, з урахуванням їх вікових та психологічних особливостей; забезпечення розвитку та функціонування української мови як державної, задоволення мовно-освітніх потреб національних меншин, створення умов для вивчення іноземних мов, тощо.

Тож, переважна більшість сучасних дослідників вказують на “реалії жорсткого конкурентного середовища, детермінують необхідність усвідомлення того, що вища освіта має унеможливити розпорошення ресурсів, мінімізувати неефективне використання людського капіталу. Зокрема, на думку Г. Калінічевої, на сьогодні у національній системі вищої освіти мають місце деякі деформації, що впливають на її якість, ефективність і конкурентну спроможність випускників, знижуючи глобальну конкурентоспроможність України, а нагальним завданням системи

вищої освіти на сучасному етапі має бути “підвищення її якості задля посилення внеску в розвиток інтелектуального та інноваційного потенціалу країни, а напрямами забезпечення якості вищої освіти на нинішньому етапі мають стати: створення ефективних механізмів гарантування якості вищої освіти; забезпечення концентрації університетського потенціалу та підвищення глобальної конкурентної спроможності; узгодження структури та змісту підготовки фахівців з метою забезпечення потреб економіки України; приведення кількісного контингенту здобувачів вищої освіти у відповідність до реальної ресурсної бази вищої освіти та потреб ринку праці; оновлення змісту і форм вищої освіти з метою ефективної трудової діяльності; розвиток освіти упродовж життя. Показниками забезпечення якості вищої освіти дослідниця вважає: успішність здобувачів вищої освіти; здобуття необхідних фахових та загальних компетентностей через оновлення освітніх програм відповідно до потреб ринку праці; впровадження в навчальний процес інноваційних навчальних компонентів; розвиток математичної, комп’ютерної та медіа-грамотності, формування цифрових навичок; здатність працівників постійно навчатися та швидко опановувати нові знання, вміння та навички; приведення освітніх стандартів до потреб суспільного розвитку, професійно-орієнтованих програм для задоволення ринку праці. Слід унеможливити втрати людських ресурсів, спричинених еміграцією, що можливо лише за умов успішного соціально-політичного, економічного реформування, розвитку України. Слід створити і розвивати конкурентоспроможну економіку, здатну забезпечувати гідний рівень життя населення, що можна лише через високу якість освіти та здобуття знань, забезпечення їх безперервного трансферу в суспільстві і матеріалізації в техніці й технологіях. Найефективнішим способом забезпечення розвитку усієї господарської системи країни є інвестиції у людський капітал; оновлення суспільних місій університету та впровадження інноваційних, прогресивних освітніх технологій, які слугуватимуть формуванню складових людського капіталу в системі університетської освіти сприятимуть економічній конкурентоздатності країни та конкурентоспроможності

майбутнього фахівця на ринку праці та підвищенню якості його життя та суспільстві в цілому” [13, с. 31-32].

Ми завдячуємо поглядам висловленим у публікаціях вітчизняної дослідниці Г. Калінічевої [13; 14], яка стала співзвучною нашим роздумам та поглядам, зокрема, трансформуючи висновки зроблені у авторському дослідженні на стан сучасної фахової музично-педагогічної підготовки. Сьогоднішні студенти повинні бути підготовленими до завтрашніх реалій впровадження набутого в роки навчання знаннєво-практичного капіталу, який на сьогодні, вже стандартизований та наблизений до європейських зразків.

Вагомі здобутки вітчизняних науковців, освітян в галузі підготовки майбутніх фахівців до музично-педагогічної діяльності відображено в працях А. Козир, Г. Падалки, О. Хижної, О. Щолокової та ін. Особливого значення набуває національна спрямованість навчання, виховання та розвитку сучасного молодого покоління, формування його ціннісного та культурного менталітету. Сутність значення формування національної спрямованості студентів, на думку А. Козир, полягає в тому, що національна основа мистецької освіти є важливою умовою соціалізації студентів, засвоєння ними національної та загальнолюдської культури. Вивчення культурно-історичного розвитку свого народу, його традицій, міфології, фольклору є важливою умовою реалізації цього принципу в процесі проектування навчально-виховного процесу спрямованого на формування професійної майстерності майбутніх учителів, адже музична культура, за своєю сутністю є національною, адже вона заснована на такому звуковому мисленні та інтонаційній побудові, які притаманні даній народності [17, с. 42], адже “культурне ядро змісту освіти вміщує складає загальнолюдські, загальнонаціональні й регіональні цінності культури, а ставлення до студента має визначатися, виходячи із розуміння його як вільної, цілісної особистості, здатної до самостійного вибору цінностей, самовизначення у світі культури й самореалізації своїх творчих задатків та здібностей” [7, с. 391].

Вітчизняні та зарубіжні науковці вказують також, що глобалізація зіштовхується з рядом місцевих проблем в освітній галузі, які суттєво гальмують її розвиток, зокрема: відсутня належна увага держави до професорсько-викладацького складу, неналежний рівень матеріально-технічного забезпечення навчальних закладів; ще недостатня якість освіти, особливо в спеціалістів, підготовлених приватними навчальними закладами, відсутній зв'язок освіти з ринком праці тощо. Натомість, як бачимо на прикладі факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського викладацький склад спрямовують студентів до новітнього бачення їх музично-педагогічної професійної діяльності активно варіюють моделі практичної фахової самореалізації, що забезпечить випускникам музично-педагогічний, виконавський, а також і науковий напрямок саморозвитку та подальшої ефективної самореалізації. Практика підтверджує високий рівень підготовки наших випускників факультету мистецтв, які аксіологічно-сповнюють навчально-виховний процес уже власними педагогічними зусиллями в роботі зі шкільною молоддю, та, що на сьогодні надзвичайно актуально, в позашкільних закладах мистецької освіти, як в Україні так і в світі, транслиують цінності української культури, української освіти.

Вищезазначене підтримано й думкою прогресивної спільноти [34], що в умовах глобалізованого світу актуалізується потреба у віднайденні раціональних схем співвідношення між розвитком знань, високих технологій і людською здатністю їх творчо засвоювати, а також практично впроваджувати, реалізувати набутий потенціал, незалежно від координат та умов реалізації. Про це наголошують сучасні вітчизняні науковці В. Андрущенко, М. Михайліченко та ін. у працях яких визначено тенденції вітчизняної освіти, здійснено перегляд основної мети і завдань освітянської діяльності, як зазначено в джерелах: на сьогодні триває перехід від виховання громадянина певної країни до формування громад виховання; активізується орієнтація на особистісно-орієнтоване навчання; очевидною стає зміна пріоритетів у вивченні дисциплін та предметів, поглиблюється опанування “людинознавчих” та практичних курсів; актуалізується

трансформація форм і методів передачі знань, зокрема, впровадження в навчальний процес інноваційних освітніх технологій; характерним явищем сьогодні є зростання ролі “неформальної” частини світової освіти, зокрема, використання інформаційних засобів навчання [1; 2; 4].

На сьогодні, ми є свідками того, що процес світової глобалізації спричинив також низку модернізаційних зрушень і в системі вищої освіти в Україні на це вказується у ґрунтовних дослідженнях, відокремлюються ключові характерні ознаки цього процесу: зміна сучасної філософсько-освітньої парадигми, в основу якої покладена ідея гуманізації і гуманітаризації вищої освіти та пріоритетності якості освіти; ступневистість освіти та продовження її тривалості “освіта протягом життя”; впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу; активізація міжнародного обміну студентами і викладачами та їх академічної й трудової мобільності; розвиток дистанційної освіти (діяльність “електронних університетів”, що забезпечують освіту “без кордонів”); активне впровадження в навчальний процес інформаційно-комунікаційних технологій, новацій в управлінні вищою освітою, зміцнення децентралізованої управлінської моделі, що підтримано й науковою думкою [14, с. 92].

Сучасні дослідники С. Ткачов, Н. Ткачова наголошують, що у період модернізаційних освітніх зрушень спричинених глобалізаційним впливом великої уваги набуває ідея “узгодження й оптимального поєднання в освітньому процесі вищої школи реалізації національних та загальнолюдських цінностей, що, з одного боку, сприяє збереженню духовної культури, самобутності, менталітету українського народу, а з іншого – забезпечує залучення студентської молоді до загальної культури людства”. При цьому дослідники вказують, що “сучасний розвиток українського суспільства характеризується двома важливими тенденціями, що гармонійно доповнюють одна одну. Так, з одного боку, в останні роки відбувається подальше зміцнення української державності й національної ідентичності, посилюється значущість сталих національних традицій та звичаїв, а з іншого – спостерігається активна інтеграція України в європейське та світове

співтовариство, що передбачає залучення української спільноти до загальнолюдських цінностей, правових та моральних норм демократичної держави”. На їх слушну думку “світ цінностей саме і є сферою духовної діяльності людини, її моральної свідомості, її прихильностей – тих оцінок, у яких відбивається міра духовного багатства людини” [30, с. 223].

Двадцять перше століття проголошено ЮНЕСКО століттям освіти, що накладає на освітян важливі завдання з розв’язання сучасних глобальних соціальних проблем, формування нових духовних векторів цивілізації, на підґрунті сталих цінностей для можливості продовження гуманного співіснування, отримання можливості до прогресивного поступу людства [8, с. 142]. Це є своєрідним викликом для суспільства та освіти, модернізованої та готової до підготовки конкурентно-здатного та практично-ефективного випускника.

Зокрема, В. Андрущенко у монографії “Роздуми про освіту”, визначає стратегію модернізації вищої освіти, спрямованої на підвищення ефективності, конкурентноспроможності, і саме освіта повинна сприяти до “збереження минулого, його очищення від деформацій і осучаснення у відповідності зі світовим досвідом” [4, с. 372].

Окрім того, українські освітяни мають сприяти намаганням сучасних вітчизняних та іноземних студентів інтегрувати у світовий освітній простір набутий на мистецьких факультетах, так званий, фаховий капітал, пропагуючи наші вітчизняні методики, набутий науковий, методичний, виконавський досвід отриманий у роки навчання. Даному процесу може посприяти перспективний напрям руху до глобального міжнародного освітнього середовища, наприклад, за рахунок створення спільних (для двох і більше країн) відкритих університетів, з метою об’єднання зусиль у професійній підготовці фахівців засобами дистанційного навчання, згідно перспектив глобалізаційності та зумовленими складними умовами сьогодення.

Отже, до виявлених тенденцій розвитку освіти у глобалізованому світі слід віднести: зростання значення освіти як фактору соціального розвитку в якості провідника знань та

інформації; диференціацію джерел фінансування, перехід до широкого спектру джерел фінансування та отримання прибутку, підвищення ефективності використання коштів; інтернаціоналізацію освіти, уніфікацію, що необхідна для стандартизації та визнання дипломів; зміну вимог до змісту, методів та форм навчального процесу; зміну організаційних форм освітньої діяльності; глобалізацію ринку освітніх послуг [15, с. 8; 11, с. 34].

Досліджуючи основні виклики глобалізації та їх вплив на освіту вітчизняний науковець І. Силадій виявляє сутність поняття “глобалізація освіти”: як процес входження освітньої системи в європейську зону вищої освіти і стандартизацію вимог: порівнянність ступенів, єдину систему залікових балів, академічну мобільність, оцінку якості освіти. Супутніми чинниками процесу глобалізації стають стрімкий розвиток експорту освітніх послуг та навчання іноземних студентів, у тому числі дистанційне навчання, розвиток транснаціональної освіти, подолання національних кордонів і стирання мовних бар’єрів [27, с. 34–38].

Проте, сучасні науковці наголошують на тому, що головний виклик глобалізації – це загроза втрати національної ідентичності країн, уніфікації традиційних культур в умовах інформаційної нерівності. Тому освітянам слід бути уважними до подібних явищ. Якщо привести приклад з практики викладання постановки голосу іноземним студентам слід постійно розширювати їх співацькі компетенції та формувати культуру володіння голосом в традиційній академічній співацькій манері, яку сповідає українська вокальна школа до якої вони дуже прагнуть, проте набуті навички культури звуковедення, на нашу думку, слід з обережністю пропонувати переносити у виконавські концепції вокальних творів рідної культури, тому дана практика, повинна використовуватись обережно. Адже, важливою ознакою глобалізації є умова: глобалізований світ – це відкритий світ, але не тотожний.

Важливою тенденцією глобального переходу в освіті виступає відмова від функціональної (технократичної) парадигми навчання з притаманним їй набором готових знань, репродуктивного мислення до особистісно-гуманітарної парадигми, при якій досвідченість,

професійна компетентність стає невід'ємною частиною загальнокультурного особистісного розвитку кожного студента. Нові парадигми в освіті України, активно спираються на фундамент інформаційно-комунікаційних технологій, які сприяють віднаходженню нових підходів і форм в освіті. До таких новацій, останнім часом, слід віднести дистанційне навчання спричинене пандемією та, на сьогодні, війною, враховуючи, що на зміну інформаційно-проблемним формам навчання приходять нові евристично-пошукові форми (зокрема, в онлайн-форматі). Слід відмітити, що система освіти набуває гуманоцентричної орієнтації (особливо в умовах онлайн-навчання), що формує та розвиває особистісний підхід у вирішенні навчальних задач в умовах дистанційного навчання в форматі онлайн, що сприяє до усвідомленої самостійності та мобільності студентів.

До прикладу, специфіка підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва включає вокальний розвиток, то ми не могли оминати специфіку вокальної роботи у касах “Вокал”, “Постановка голосу” (індивідуальної підготовки студентів факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського), поділитись деякими прийомами з власного досвіду. У процесі вокальної підготовки у віртуально-дистанційних вокальних класах (в онлайн-просторі), ми повинні були пристосуватись до зміни акустичних умов проведення занять, відсутності живого інструментального супроводу, освоєння нового формату – роботи під фонограму. Також, потрібно навчити студентів оволодіти уміннями комп'ютерного запису музично-поетичного тексту вокального твору, навчити моделювати “відео-картинку” власного виступу для дотримання якісного зображення та співвідношенням його зі стандартами (вступна частина, оголошення твору представленого для оцінювання тощо), редагування відео-записів, володіння інформаційними технологіями в оформленні відео, їх тиражуванні та популяризації, тощо.

Як саме педагоги-вокалісти можуть допомогти студентам-вокалістам адаптуватись до нових умов дистанційного навчання? Наприклад, для підвищення якості самостійної роботи студентів у вокальному класі, ґрунтуючись на власну практику, слід

розробляти універсальні та індивідуальні розспівки, підтримані інструментальним супроводом (фонограма-супровід), ця робота спрямована на постійний вокальний саморозвиток студентів з метою їх самовдосконалення, адже вокал це постійний тренаж планомірна щоденна робота над вокальним розвитком та власною вокальною вправністю, а індивідуально підібрані розспівки та фонограми до них надали можливість студентам до самостійного розспівування у періоди між навчальними вокальними онлайн-уроками, що сприяло до підтримання голосового апарату у тонусі.

Проте, “не тільки художнє не тільки технічне, але й виховне...” начало слід враховувати у роботі зі студентами (за нашим уславленим Іваном Зязюном), посприяло введенню у практику вокальної підготовки наступну, нову форму, вокального навчання, а саме вивчення “актуального вокального твору”, цікавим феноменом стали спостереження як студенти обирають вокальний твір за власними уподобаннями, упродовж багаторічної педагогічної роботи нами було помічено, що студенти обирають для вивчення популярні вокальні твори класичного зразку, які вони побачили у мережі Інтернету, почули у виконанні улюблених професійних співаків, педагогів-вокалістів тощо. В практиці минулого навчального року можна навести і приклад, як одночасно кілька студентів класу попросили увести у їх навчальний репертуар певний вокальний твір (сучасна арія Карла Дженкінса “Аве Верум”, який обрала для опрацювання значна кількість студентів класу, за ціннісними ознаками: сучасність, технічно-посильність для студентів, зручність звуковедення тощо). Подібна практика, має місце у наш час коли сучасне студентство дистанційно навчається, дистанційно відвідує концерти, оперні спектаклі, слухає відеозаписи які набирають велику кількість переглядів, тому, вважаємо доцільним практикувати подібну форму роботи.

Наприклад, після вивчення вокального твору та художньо-виконавського доопрацювання проходить період коли студенти намагаються отримати схвалення однокурсників, одногрупників, виставляють відеозаписи у Групу, залюбки представляють “продукт власної творчості”, що сприяє обміну вокально-технічними здобутками студентів. У періоди звітності слід

пропонувати викладання відеоматеріалу якісного виконання студентами певного вокального твору на спільну освітню платформу (яку вже створено у кожному конкретному вокальному класі, та до якої надається доступ освітнього середовища факультету мистецтв та ін.). Також ми можемо навести ще один приклад з нашої практики, це популярна пісня “Червона калина”, Степана Чарнецького (автора патріотичного піснеславня українських січових стрільців “Ой, у лузі червона калина”), що стала справжнім гімном незламності українців та власним надбанням студентів, які включили цей твір у репертуарну програму та вивчили його, як під фонограму, так і під власний супровід (мала місце і акапельна форма виконання, через складні соціально-побутові умови пов’язані з війною), слід зауважити, що ми усвідомлено та спільно зі студентами класу обирали цей твір як емоційний супротив війні, він піднімав наш патріотичний дух та активізував увагу студентів, що в таких надскладних та трагічних для України умовах головна задача наших студентів – вижити, само ідентифікуватися, продовжувати наполегливо вчитися бо за цим стоїть перспектива їх майбутнього, яке залежить і від рівня їх фахової підготовленості, мобільності та палкої потреби у продовженні навчання.

Певними перешкодами у процесі дистанційної роботи є асинхронність навчального процесу яка, стала відзнакою, даністю та увійшла у практику онлайн навчання через територіальну віддаленість (складні умови сьогодення). Практично всі педагоги виходять на зв’язок зі студентами у зручний для них час, а також надають регулярні додаткові індивідуальні поради студентам, щодо опрацювання вокальних творів, окрім того, проводиться активна електронна переписка зі студентами, які не мають можливості регулярно виходити на онлайн-уроки, для дотримання умов безперервного навчання надаються: плани самостійного розбору вокального твору (вислані на електронну пошту); пропонується фрагментарне вивчення вокального твору, та поступове доведення фрагментів до якісного вокально-технічного опрацювання (студентам рекомендовано послідовно переходити від попередньо-вивченого до наступного фрагменту) тощо. Так складається весь

твір цілісно, що значно підвищує ефективність вивчення вокальних творів та дозволяє у подібний спосіб приступити до репетиційного процесу над художньо-образним виконанням конкретного вокального твору.

Активне використання інтерактивних методів в асинхронній формі навчання у вокальній онлайн підготовці опирається на методи самостійного ескізного, або фрагментарного опрацювання вокального матеріалу – це автономний вибір згідно можливостей та потреб студента. Особливо, вище описаний метод варто застосовувати зі студентами які не мають попереднього співацького досвіду та відповідної вокальної підготовки для адаптації їх у вокальному співвідношенні. Окрім того, у практиці вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва використовуються вокальні покази викладачів (попередньо записані та надіслані студентам на електронну пошту), також пропонуються для прослуховування посилання на відеозаписи довершеного виконання вокальних творів як професійними виконавцями так і аматорами.

Слід зазначити, що важливого значення в нашій дистанційній роботі набули міжкафедральні зв'язки нашого факультету, зокрема, допомога педагогів-інструменталістів споріднених кафедр факультету в опрацюванні вокального твору за якістю опрацювання акомпанементу твору шкільного репертуару на прикладі обраного вище вокального твору, ми завдячуємо педагогам кафедри фортепіано та колегам, які працюють зі студентами бандуристами. Наскільки нам відомо, дана практика є надзвичайно цінною, коли наші студенти отримують рекомендації викладачів-інструменталістів щодо подолання проблем інструментального супроводу до власного вокального твору шкільного репертуару.

Наразі, використання засобів Інтернету, навчальних платформ, надали нашим педагогам та студентам факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського потужні можливості втримати процес безперервного навчання, що сприяли проведенню студентських онлайн-конференцій (що має надзвичайне значення для студентів, як в активній, так і у пасивній формі їх участі). Окрім того, використання у навчанні новітніх технологій значно

урізноманітніло життя наших студентів, сповнило їх творчістю, зокрема, ми підготували студентів до участі у онлайн фестивалях та міжнародних вокальних конкурсах, що збагатило студентів власними перемогами (визнанням), нагородами, дипломами, що в умовах сьогодення та реаліях дистанційного навчання має надзвичайно важливе значення.

Наразі, вищезазначене ми й намагаємось підтримувати власною вокальною онлайн-практикою у якій окрім традиційних індивідуальних форм навчання у класах “Вокал”, “Постановка голосу” ми практикуємо такі форми роботи як створення Груп для спілкування між викладачем, концертмейстером та студентами класів індивідуальної роботи зі студентами, зокрема, до Групи нашого вокального класу у 2021-2022 навчальному році увійшло 18 студентів різних курсів. Група виступила спільною платформою для отримання навчальної інформації, активізувала увагу студентів до перебігу актуальних новин на факультеті, університеті, заохочувала студентів до відео-спілкування.

На даній платформі відбувались спільні обговорення репертуарної політики з урахуванням індивідуальних можливостей та уподобань студентів на навчальне півріччя та на навчальний рік, проводились колективні зустрічі (від двох та більше студентів одночасно виходили на заняття, що мало ефект присутності як у офлайн-практиці вокальної підготовки, адже студенти відокремлені від спільної роботи для утворення такого контексту як додаткові рекомендації щодо удосконалення співацької техніки), так як спостереження за співацькою роботою інших підвищувало рефлексію та включало внутрішній процес порівняння, аналізу, сприяло до збагачення студентів, набуття додаткових компетенцій. Окрім того, ми впровадили такий прийом як викладення у Групу вдалого, довершеного запису вокального твору студента (звичайно за згодою студента) – як варіанту вокально-технічного та художньо-інтерпретаційного виконання ми вважаємо, що завдяки такій діяльності ми урізноманітнюємо індивідуальну роботу з постановки голосу зі студентами та сприяємо до налагодження їх творчих контактів у межах нашого класу, факультету та сприяємо до налагодженню творчих контактів між студентами.

Постійний пошук ефективних форм навчання, варіювання методами заохочення студентів до співпраці у різних видах роботи, навчальній, науковій, виховній, наші педагогічні зусилля з подоланням сьогоденної кризової ситуації, в якій актуалізовано питання: онлайн чи офлайн-навчання, запитання, що є зараз чи не найактуальнішим для освітньої спільноти України, постійна, упродовж останніх трьох років, вокально-педагогічна практика примножує наш особистісний досвід навчання в ускладнених умовах, проте той унікальний досвід організації навчального процесу в умовах широкомасштабної війни знаходиться ще на стадії усвідомлення. Але вихід, який забезпечив би якісний навчальний процес дистанційного навчання і високу дисципліну студентів і викладачів, шукати необхідно спільними зусиллями.

Доречи, з інтернет-джерел стало відомо, що в лютому 2022 року Асоціація державних коледжів та університетів США провела дослідження щодо досвіду онлайн-навчання у закладах вищої освіти США, в якому взяли участь ректори американських університетів та оприлюднено наступні факти, що 85% керівників університетів вважають, що основною перевагою онлайн-навчання є забезпечення всіх студентів доступом до навчального процесу, незалежно від їхнього місця знаходження чи обставин життя. Таку думку підтримують 73% студентів відповідних університетів, які висловили побажання до продовження саме онлайн навчання. До прикладу, у Великій Британії до світової пандемії більш як половина студентів відвідували заняття наживо, це – 61% і більше, тоді зараз лише 27% (слід зазначити, що це лише наслідки пандемії).

Недоліком онлайн-навчання ректори американських та британських університетів вважають те, що їм не вдалося у достатній кількості та відповідній якості надати освітні послуги, а також залучити до нього всіх студентів. Лише 18% керівників заявили, що протягом пандемії їхні університети зуміли цю проблему вирішити. А у відповідності з дослідженням “Online Learning at Public Universities”, зазначається, що 72% університетів США мають наміри продовжити інвестувати кошти в онлайн-освіту, зокрема, й після остаточного закінчення світової пандемії.

Напевно, вже йдеться не просто про онлайн-навчання, а про освітні програми у форматі онлайн (і це відповідь на виклики глобалізації).

Що важливо для українських освітян у теперішній військовій ситуації, це забезпечити безперервність навчального процесу, адже війна є значно більш жорсткою катастрофою, ніж пандемія, тому онлайн-навчання, на відміну від офлайн, допомогло б освітянам забезпечити безперервність освітнього процесу, забезпечити доступ до процесу навчання тисячам студентів ЗВО України, які перебувають за кордоном. За реаліями, більш зручний перехід на очний формат може спричинити до того, що ми втратимо студентів, і тих викладачів, які виїхали з сім'єю до інших країн, мають матеріальні проблеми (з якими стикаються і університети, і співробітники і студенти). І нехай зараз ситуація уже покращилася, з'явилися певний досвід і розширилися технічні можливості, однак у багатьох ЗВО України навчання онлайн усе ще далеке від забезпечення якісного процесу (зокрема й через потужні руйнації інфраструктури тощо).

Окрім того, деякі мистецькі спеціальності є значно вимогливішими щодо вибору форми навчання на користь офлайн, бо є речі, які неможливо показати студентам на екрані гаджета. Це важливо, для різноманітних спеціальностей музично-педагогічного напрямку фахової підготовки. Але спеціальні кейси, щодо колективних форм роботи в умовах війни потребують додаткового вивчення та віднаходження спеціальних платформ та додаткових ресурсів, для таких спеціальностей, які вимагають поєднання студентів творчих спеціальностей у вокально-хоровій та ансамблево-оркестровій роботі, можливо, слід впроваджувати змішане навчання, але в умовах цілковитої безпеки, що потребує величезних ресурсів, як то наявність безпечних місць для навчання, матеріально-технічна база, матеріальні можливості для перенесення навчального процесу в інші регіони, країни, на інші континенти, що на сьогодні просто не на часі вирішення. Окремі ускладнення складають і віддаленість учасників освітнього процесу та неможливість належної технічної підтримки, мовленнєво-комунікаційні проблеми, якість інтернет-ресурсів у різних країнах світу, різні часові пояси тощо.

Проте, саме онлайн навчання, навіть за складних умов сьогодення при високій вмотивованості обох сторін (викладачів-студентів), подолає всі перешкоди, адже відкриття дверей університетської аудиторії в нашій країні ще не означатиме автоматичного наповнення їх студентами, а педагогічній спільноті та, в першу чергу адміністрації, слід враховувати, що значний відсоток нашого населення, на сьогодні, перебуває не в межах України, вони, або евакуйовані в безпечні міста, або не мають матеріально-технічних можливостей для якісного проведення онлайн-занять. Ми не піднімаємо питання про таку важливу сферу як психологічна, моральна, фізична травма, пост-воєнного впливу на наших співвітчизників, проте з власного досвіду, бачимо їх наявність.

Тому, на нашу думку на сьогодні, слід подбати про психологічну та матеріально-технічну підтримку обох сторін. Натомість, сумніви щодо якості організації навчального процесу онлайн повинні бути відведені продуктивною та наполегливою працею, слід вносити пропозиції щодо механізми моніторингу якості навчального процесу, адаптувавши його до онлайн-форму, та утримати дисципліну студентів та викладачів на відповідному рівні, разом із цим зберегти і студентів, і викладачів в українських університетах в умовах війни.

Отже, в “штучних”, “заданих”, “природних”, “ускладнених” умовах сьогодення процеси глобалізації неспинні, тож враховуючи висвітлені у публікації (деякі) тенденції глобалізаційності у світі та в освітній сфері, цілком очевидно накладаються певні зобов’язання дотримання законодавчих актів щодо української вищої школи та розумний вибір кожного, щодо забезпечення продуктивності навчально-виховного процесу та власного майбутнього. Яким чином будуть розгортатись тенденції глобалізаційності в освітній системі України, вплив-проникнення яких, у певній мірі, залежить від нас з вами, сучасної спільноти педагогів-практиків та провідних науковців, адже саме сьогодні задається векторно-стратегічне спрямування освіти в Україні та формується практично-базове підґрунтя успішної траєкторії розвитку кожного студента, та в цілому, всієї освітньої сфери в Україні, передбачаючи

Прогресивний і Мирний Поступ Людства – сьогодні, завтра та в майбутньому.

Перелік використаних джерел

1. Андрущенко В. П. Освіта, як ключовий чинник сучасних цивілізаційних процесів. Освітня політика: філософія, теорія, практика [монографія] / за ред. В. П. Андрущенка ; авт. кол. : В. П. Андрущенко, Б. І. Андрусишин, В. І. Бобрицька, Р. М. Вернидуб та ін. К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015.
2. Андрущенко В. П., Вернидуб Р. М. Сучасна державна освітня політика України: спроба прогностичного аналізу. *Формування державної освітньої політики: філософські, теоретичні та прикладні аспекти*. Матеріали II Міжнародної науково-прак. конференції. Київ, 2016. С. 4-12 (с. 9).
3. Андрущенко В. П., Савельєв В. Л. Освітня політика (огляд порядку денного). К. : “МП Леся”, 2010. 386 с.
4. Андрущенко В. П. Роздуми про освіту: статті, нариси, інтерв'ю. К., 2004. 804 с.
5. Андрійчук Н. В. Феномен глобалізації и проблема культурного різнобчя соціума. *Вісник Балтійського ФУ імені І. Канта. Серія: Гуманітарні та суспільні науки*. 2010. URL: <https://cyberleninka.Ru/article/n/fenomen-globalizatsii-i-problema-kulturnogo-raznoobraziya-sotsiuma>
6. Головань М. С. Аналіз тенденцій розвитку вищої освіти в умовах глобалізації, інтеграції ат інформатизації суспільства. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: педагогіка і психологія*. Збірник статей. Ялта : РВВ КГ У, 2011. Вип. 31. Ч. 1. С. 203-211.
7. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене й виправлене. Рівне : Волинські обереги, 2011. 519 с.
8. Живага О. В. Вища освіта в процесах глобалізації (філософський аналіз). *Вісник Національного авіаційного університету. Сер. Філософія, культурологія*. 2013. № 1. С. 141–144.
9. Іванюк І. Освітня політика. Навчальний посібник. К. : Таксон, 2006. 226 с.
10. Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол. : В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. К. : Наукова думка, 2004. Т. 2. С. 118. 518 с.

11. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень. К. : Юрін-ком Інтер, 2008. 1040 с.
12. Засекіна Л. В. Психологічні засади розвитку вищої освіти в Україні. *Психологічні перспективи*. 2010. Випуск 16. С. 40-50 (с. 41).
13. Калінічева Г. І. Якість вищої освіти як складова формування людського капіталу: виклики для України. *Освітологія*. № 10, 2021, посилання: <https://orcid.org/0000-0002-7978-1844>. С. 24-36, с. 31-32
14. Калінічева Г. Глобалізаційні виклики часу як детермінанта модернізаційних змін у системі вищої освіти України. URL: vlp.com.ua/files/16_47.pdf, с. 92
15. Каленюк І. С. Університети в координатах глобального розвитку. *Вища школа*. 2009. № 9. С. 5–11.
16. Cunningham S., Tapsall S., Ryan Y., Stedman L. New media and borderless education: a review of the convergence between global media networks and higher education provision. Canberra (Australia) : DEETYA, 1998. P. 7–8.
17. Козир А. В. Гуманізація навчально-виховного процесу. 2018. № 1 (87), розділ Вища школа. С. 42.
18. Кремень В. Філософія освіти ХХІ ст. *Персонал*. 2003. № 1. С. 4-18.
19. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні: інноваційний аспект. Стратегія. Реалізація. Результати. К. : Грамота, 2005. 448 с.
20. Кремень В. Г., Іллін В. В. Синергетика в освіті: контекст людиноцентризму : монографія. К. : Педагогічна думка, 2012. 368 с.
21. Мороз А. С. Глобалізація освіти та її вплив на формування світоглядних орієнтацій молоді: співвідношення колективного та індивідуального. *Гілея : науковий вісник / гол. ред. В. М. Вашкевич*. К. : ВІР УАН, 2012. Випуск 63 (№ 8). 730 с.
22. Розпорядження від 23 лютого 2022 року № 286-р “Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки”
23. Robertson R. *Globalization: Social Theory and Global Culture*. London : Sage Publications, 1992. S. 8.
24. Сбруєва А. А. Глобальні та регіональні тенденції розвитку вищої освіти в умовах побудови суспільства знань : монографія. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка 2008. 80 с.
25. Сбруєва А. А. Освіта в умовах глобалізації. *Шлях освіти*. 2001. № 2. С. 22–25.
26. Сбруєва А. А. Глобалізація освіти // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В. Г. Кремень. К. : Юрінком Інтер, 2008. С. 136–137.

27. Силадій І. Розвиток освіти в контексті глобалізаційних викликів. *Вища освіта України*. № 4. К., 2016. С. 34–38.
28. Скотт П. Глобализация и университет. ВВШ “*Alma Mater*”. 2000. № 4. С. 3-8.
29. Scheuerman, W. Globalization // Stanford Encyclopedia of Philosophy [Electronic resource]. Mode of Access: <http://plato.stanford.edu/entries/globalization>
30. Ткачов С. І. Особливості морально-духовного виховання студентської молоді в умовах глобалізаційних викликів часу / С. І. Ткачов, Н. О. Ткачова, А. С. Ткачов // Духовно-інтелектуальне виховання і навчання молоді в ХХІ столітті : міжнар. кол. монографія / Всесвіт. наук. ноосферно-онтолог. тов-во, Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Асоц. Рос. Вчених штату Масачусетс [та ін.] ; за заг. ред. В. П. Бабича, Л. С. Рибалко. Харків : ВННОТ, 2019. С. 223–226.
31. Тоффлер Е., Тоффлер Г. Створення нової цивілізації. Політика Третьої хвилі. *Незалежний культурологічний часопис*. 2000. № 19. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.ji.lviv.ua/n19texts/toffler.htm>, с. 449.
32. Цимбалюк Н. Інтеграція культурно-мистецької освіти у європейський культурний простір: основні показники та напрями розвитку. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. К., 2013, № 4 (21). С. 25-31.
33. Шмельова Т. В. Вплив глобалізації на культуру та освіту. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2019. Вип. 1 (44). С. 209-213.
34. Філософія і методологія розвитку вищої освіти України в контексті євро інтеграційних процесів : монографія. НАПН України, Інститут вищої освіти ; авт. кол. : В. Андрущенко (кер.), М. Бойченко, Л. Горбунова, В. Лутай [та ін.] ; [рец. : В. П. Бех, М. І. Михальченко]. Київ : Педагогічна думка, 2011. 320 с.